

№ 102 (7331) ● 1992 жыл. Атырдаз мйын 25 күнэ. Олтурорунуук ● Сыйаната 80 харчы

ОЛОНУ ЧЭЛЧЭТИИ ТӨНҮҮТҮНЭН БУОЛУОХТААХ

рыгтар түгээршилэр. Огно үлэ төлөбүрүн, үлээн хаачтыһыны, үлэ уонга сыһындагыг реэиэниэрин, социальнай көмүскэл, о.д.а үлэбэ ийиэрэлэһиэны усулуобуйаларын туһунан коллектив антыттан көпсөһүннэ профессианай комитет эрэ быраантааһын сазалат, үлэни биэрэччи, бас билиэччи биллиэхтээх. Коллективнай дуогабар тариата уопсай муһиһадыһын биэрсилэр. Ону толоруу хаа биһирдир үлэһиттэн, үлэбэ ийиэрэччиттэн прддир.

Сорох боннуруустары коллективнай дуогабар бодьодо бүтөөн иһинэ иһин эртүттэн собулани баар буоллаһына, уларьытааха, эбон биэрэһээ сөл. Оттон уларьытын эбон биэр эртү көбүлээ иһиннэн ийиэриллэр буолларьыта, атын эртү ону дьүүлээһэн бараан ? Хонук иһинэн иһиннэн биэрэһээтээх. Коллективнай дуогабар сорох эртүтарин уларьытын рабочайлар, сулуутуллаахтар үлэнир усулуобуйалара мөлгүрүрдүк оһоһулуо суохтаах. Оһоһулу саа сокуоннар эбонтар нормативнай докумуоннар ийиэрэлэһиэрин түмүгэр заһаайыһыоннай үлэ эбонтар рабочайлар бади

Бишннхэдлэри мэлтүүр түбэлтэлэр дуогабар хатан түһэрэллэр. Тэрилтэ салалтата дуогабар илин баттамхытын иэниэ биһир ай иһинэн үлэһиттэргэ тиэрдэр эбээһинэстээх. Коллективнай дуогабары түһэрсингэ тариста салалтата уонна профсоюз сөсөсөөт түбэлтэлтэргэ ол туһунан үлэһити хаһаайыстыбаныай уонна профсоюзнай органнарта түһэрдэхтэринэ. Икки орут кыттылаах икки идээтэ иһинэн быһаарыллыахтаах. Сөсөсөөт оруттэр быһаарбыт борокуодлара мунньахынан биһирэттиллиэхтээх.

Биһинэх сүл ахсын тэрилтэлэр, соххоттар оройон тыатын хаһаайыстыбатын тэрилтэлэрэ коллективнай дуогабары түһэрэллэр. Ол эрээри оуу түһэрсин аһара уһундук соһуулар-сыһыулар. Соһоо сүл дэргэ оууатын дуогабар буолар. Үлэһиттэр үкүэтэр производствот эрх хаһаайтар администратцияны иһэтта дуогабар түһэрэллэр. Үлэһиттэргэ тоһо сөөкөйдөөх чинчийиллэр оһоһулаахлара, дьһаһаллар иһиллэһахтааттарм чүоһаһаһа суруллубат. Дуогабарта бэл үлэ харыстабылдын иһин эһиһиһиһа иһиллэһаһа эһа

Иргэнтэй тахааран эгтээх, дуогабарга мэдлээр эгнэслэр уонсай тытынан буолбаниа, чөлүч уонна туолбай буолуохтаахтар. Аны, туйагар, коллективнай дуогабар толорулууту контуруоллаахын быстар мөлтөх. Дуогабар толоруллан ийэтин туйунап тэрилат салалтата уонна профессионал комитет сылга иккитэ очуоттууллара ирдэнилэхтээх. Дуогабар туолууту контуруоллуур бэрэбэр ба үлэһиттэр бэйэлэрэ кыттылыах сылга иккитэ итэбэһэ суох ытаыллара наада.

Коллективнай дуогабары бэлэмнээһин туйарейл днэхтээх болдьогу ийэтин сабалыахтаах. Очутугар эри бары туунарын ийэринтэн толкуй дуолла, быһаарылыы мэрэнтэтин барын ылыыахха сол. Коллективнай дуогабардары чуол ийэдиы, сийилин очуостуу үлэһиттэр олохторун эгчэтэр, үлэ очорон таһаарыаһын үрдэтэр толүүдэрти бийрхэтэринин буолуохтааһын умнумуохта.

**Редакция обществен-
ной – политической и
олюххо отдела.**

сонго эгээр. Бийл оройонгоа курааниаан иэлинууу хаһааныга бийһытары онорууга матыры йаалын үрдүттэ йылыга табыгастаах дьыл буолла. Ол эрээрин уу кэлбэтэр; оройон иэнигэр ордуулаханник охсор кутталланна. Ыаллар аһыгар да, туттар да уунан улаханник эрөйдөөр буолулар. Бийл мууспутун хантан ыларбыт да билдөөт, аны сүөһү уулуур уута өстөр туруктаах. Холобур, Куооалы күөлүн илин өртүттэн өскуола аһыгар дээрэ уонна «Сельхозтехника» төмторун, Мурун Тылһымпыаа олохтоохторо сүөһүлэрин ханна уулатыахтарай? Бу туһунан нуойабытыгар мангыбытыгар огустаран тол куйдаан өөрдөөххө тибьлар?

Онуоха мангык этии дээхпин. Ньидьилиттэн телевизһа алааһын ардаа үрдүнэн, суолу тутар өрөмүһүнүүр хозрасчетнай учаастак базатын илин өртүнэн ардаа сана дөриэбнэ көмүһүтэр ууну бырактарыахха. Иаллонтар уонна Харитоновтар дьизлэрин аһыларалыгар граһыһыан харыта оноруохха маада. Улахан суоллар куорааһыһыларыгар обургу

бадараанын, Оройуон ки-
нини бары тэрилтэлэрэ
уонна олохтоохторо биэр-
ыгэ-самаага кэллэх тус-
таахтар. Оччолуа эрэ
сүөбүнү уулатынны бы-
һаарар ыктаахпыт.

Салыһыа ийиһи кэс-
силин учуоттаабыкка,
окуега суалтаны биэрбэ-
кэ оройуон архитектора Н.
Н. Хомотанов биэрдиллэн
диэнигэ уһайбаһы түбэ-
һиэх быһан биэртэллэр.
Холобур, танара дьыттан
аныгар. Ону тобо түгү
даһаны аахсыбыкка эрэ,
түбэһиэх уһайбаһары биэр-
гүэллэрини ыйтан көрдөх-
кө, «быһаарыллан турар»
диэт көсөтэни да бадар-
аһаа ааһа турар, Ойуур-
дарбытыгар тутуу маһа
баранна. Онон иһиниһин
таас варианынан тутууга
күннэрбит чуолкай. Ону
тэҥэ икэ тутуу үйөтэ
кылгас, Холобур, биһитин
бастагы уонна иһис квар-
талларга турар дьытлар
50-ча, оттон фанельнан
тутуллубуттар 15-20 сыл
туруохтара. Ити этилэр
кварталлартан танара
дьыттан аныгар диэри
былыргы үйэлэртэн хаал-
пыт муустар суохтар. Онон
кэнээһини ыраахан ыһаа-
һыһаах таас тутуулар
түбэндэһиллэхтэр. Са-
лалыһыа хаһан баҕарар
кэнин сайла туруора. Ол

Оройуон хаһаайыстыбаларыгар сүөһү аһылыгын бэлэм-
нээһин атырдыах ыйын 24 күнүнээри сводката

Хайдайтсгм талар	улэлнир кнйн ахсаана	ол ннэгэр солхоз үлэлннэгэ	звено ахсаана	ахсуу (гонтар)	нзбати (тонна)	сннлэс (тонна)
Субуруусмай	89	83	7	7270	975	200
Эрннн Эрннннн	264	239	24	6965	2694	—
«Мугудай»	91	80	11	2962	1381	250
«Балсы»	130	120	12	2466	1536	350
Хатмды	82	—	6	3200	510	—
Арннлаах	34	—	3	1030	430	100
Мырыла	52	—	6	2184	900	500
Болугур	78	—	8	2920	730	1500
Балннмай ханай-ра	685	—	84	9351	2855	50
«Дуулурба»	28	—	3	300	170	50
Оройнон үрдүнэн	1533	522	164	32132	12181	3000

Ааспыт сылга эмбэ
Орджоникидзевакый, Нам,
Кобэзэин, Горнай оро
зоннарынан, Нуостара,
аппа үгүсүгү үрэхтэринэн
бытанын сүлүү аһылыгын
мөдүтүмүсүлбүһүнүт. Ол
эрэри дойдута от үүбүү-
тэ быһымыттааһар балаһча
прдута. Ошон бытыраһан
баччаларга оройуон үрдү-
күн 18596 тонна оттоох,
8745 тонна сикдэстээх
оттибит. Оттон-быһыл 4415
тонна оту итээсэ балаһча

Нэдийнхэн устата оройуон үрдүнэн 3037 тонна от соботуошаланна, 950 тонна силэс угулууна Итнэм устатыгар Эридик Эристин аатынн совохо 903, «Мугудай» совохо 568, Субуруускай аатынн совохо 257 тонна оту нэбистидэр. Бүгүнтү сводка «Бахсы» совохо көрдөрүүтэ ааспыт нэдийлэ.

Балырылын баччаларга Эрилик Эристини астынан совхоз 4010 тонна дорохой аһылантаага, 710 тонна сизгастаага, Быһыл арай «Мугудай», уонна «Бахсы» совхозтар ааспыт сыллаары нөрдөрүүлэрин кытта ууга-сабаа түмүктөрдөхтөр. Сорох хаһаа-кыстабалар быһыл аһыл.

[illegible]

Кыстык субу ыган кил-
тэ. Ухуу-килти толкуй-
дуур, онуу-маннык этни-
ки киллэр сатыр наадата
уох. Саамай табыгастаара,
судургута уонна бэйбэт
түүспүт эһинэн кыаллара
ити ара буолуон сөп.
Энуоха сөлөсөт ити
дэгэ сыймыннаах тэрил-
лэлэри кытта көрсөтүбэн,
техниканы, оборудовани-
еларынан көмөлөһөрүн
сигиниэхэ наада. Кылабы-
таа-турбалара, нусуо-

Д. ЛАЗАРЕВ.
оройдон бочуоттаах
гражданина.

Бийигт оройуонмуту
р, республика аты
ойуоннарыгар курдук
ыйал саас социальнай
мүскэллээх буолууга
уһуллар территория
й фонддар тарыллы
ттарин туһунан коми
р сырдатан турабыт
ондарар иккиэлэр. Бие
нэбилэһиээнн со
альнай өртүөн өйүү
тон иккэйэ дыа кэргэ
, ийэ буолууну уоспи
о сазыа арааччы
лар тус-туһунан анал
ахтар. Итилар олөхтө
охтарыттан ыла үс ы
ранга ааста. Онон ити
ндэлэр нөпгүө чоңчу
иннык көмөлөр кил
ххэ өкөһүллэн арэл
рий дииэ мыйтарга тө
төт блар. Ыйытылыа
руйдуур фонддар б
былыһыналарын пред
датель, оройуон дьа
латын баһылыаһын со
альнай бонпууостар
солбуулааччы А. Р
сгырэев:

көрөр-истэр кинэти суох кинэдьээстэргэ, 1 группалаах инбэлиттэргэ, армияттан сана сулуус палаты кэлбит уолаттарга хаа бирдирдэллэригэр 5-тии тыһ. солк. көмө оҥоруллуна. Итиннэ таһынан көмөгө наадыһа сайабыллыаһыа бирдирдэллэригэр 2 тыһымыһа таһа 15 тыһымыһа солкуобайга дээрэ кээмэй дэххэ бирдирдэллэригэр көмө оҥоруллуна. Кинэхэ көмө оҥоруллуурхтарын социальнай көмүскэл управленкатын отделлара бэлэнииллэр, кэнидэллэригэр көмөгө наадыһа аратыһын чуолкайдьыһаллар, топчу аадырыстамыт көмө кинэхэ оҥоруллуобун эмч кинилэр сыбаараллар. Оттон көмө көрдөһөн сайабыллыаһыа кинэдьээстэ 3 киниттэн састааптаах эстрейнэй комиссиа тэриллэн, сайабыллыаһыа таһаах кинэхэ көмө кинэхэ оҥоруллуох курдугун дуу, оҥоруллубатын дуу бэрэбэркэтир. Ол эрэ кэнииттэн түмүк оҥоруллан бирдирдэллэригэр аа көмө оҥоруллар. Онон сайабыллыаһыа бирдирдэллэригэр да булар дээр санаагы сыбаа. Коммунист арыһаччы күүс ахсын абыон илэр...

—Бу хайыскаан ий-
никитин эсэ эбэн туох
үлэ ытыллыһай? Үбэ кэ-
лээ дуо?

—Үнүс, илгэрталга 2
мол, 500 тн-а, солж,
анамманыттан биллүсүн,
тэ 1 мол, 600 тн-а, биллүсүн,
тата эр калла. Солж тэ
рилдүбүт сымала сорута
дөөн күндү малы-салы
иллаларыгар көмөлөнүү
буулабика, олох бысты
дөөт астыбт дөөн күнжэ
ды аһыыр астарын, таң
нар тагаастарын буунал
ларыгар көмөлөнөргө
чөгү туһаллаллар,
Олох биллүсүн итинки ба

лаһманһада түбәһәһи
дәһи һаһһаһаһи чәһи
чәһи һаһһаһаһи үһи үһи
һаһһаһаһи һаһһаһаһи
һаһһаһаһи һаһһаһаһи

— Оттон некие фонд үлсэтэ хамнаһа хийдэх ба-
рап илэрнэй?

[illegible]

бэргэнгэ эмнэ 2-ага тийш, сэрхэ бэрлэниинэ. Онтон ордууар сана холбоосут 5 элэр яалса 10-нуу тийш солга бигр кэмнээх көмөнү олордобут. Нөмөнү ким урут сайабылзанина бээрбит ылар. Сайабылзанинаны билгэн да ыла олоробут. Эдэр ыал дымэ тутталлар, дугар 20 тийш солга бэрлэниинэ сүрөх кредит бэрлэнхтэбэ үл - харчы кырыамчыгынан быһаа, рылда илик. Фөдөттөн көмөнү тайһиан, омул дойдударыттан гуманитарнай комо кэлэрин.

нэвсэрийнхэнт. Сэгэрү-
таадагтай Носонхотан 330
дээдхэн айыгын боро
дууктата кэлэн агар-
дас кээдэлх, тудайах,
ийбэснэнт ороогоо тунд
тишинээ. Аин Америкот
тан нэмэ дуурайт арэ-
ри, нүүнүнү калгацин
нэн кээлэр буудли тиксн
бэлхит буудло.

— Анастолый Ротаяс
вич, эн этэргиттан сир
дэтэххэ, фондалар нэ
нуо кэмэ агардас рес
публика бюджетытан
бариллар үл харчы суо
тугар очоһуулар эбит.
Фондалары оройуон бэ
лэтин иһиттэн хамгытаа,
байытны турута хайда
кый?

— Билээн туурар, үчкөттөн түбэри эрэ кэ таспэнкэ фондалары бо-йзотт иштэтигэн байла-ха, хаката туурар буол-лахпытна эрэ тигиһи-ыспыкка кыһалтаҕа ыт-ларбыт үгүс дьону ха-бан көмөлөһүүхлүт. Хо-моһуох иһин, дьон сэр-гитини билитин да сит-тэйдүү илик. Билигинте-колобурдуох иһин олу-сэмэй сорох тарилталар үлэһиттэр субуотун-наунтаабыттарыттан хол-боон 40-тин тахса тыһ-сөдүкүбайы уктуллар. Оройуон үлэһит ин-тиллээчилэрин биһир-күннээҕи хаһнастары-кыллартарезакхитин ба-дарабыт да, кыйтар-а илик. Биһирдиккэ дьон-тарилталар бэйэлэрин-кылааттарын эмээ кил-лэрээхтэрин сол эгэ. Кин-бачаамах наннык счөт-тарга түһэрбөтүгэр-кардыбыт.

Комбанк, нэгдүгээр саялаг
олон сооногийн өртөгний
олон фонд сэтгэл №-рз
— 69401, дүнз кэргэни,
нлз буудууну уонна оё
саяаг аригачиллыр
фонд сэтгэл №-рз—
69402.

Кэсэтиэ В. Никифоров.

ТӨРҮТТЭРБИТ ООНЫУУЛАРЫН СӨРГҮТҮӨБҮН

Тыйыс айналмазак
ырахан олохтоох сах
дронно бистыр быйыргыт
тан отторо хаанара ча
дник, сымса, куустат
буоларыгар киданалла
ра, олохторун усулуобу
лата да онугу ирдинир.
Ол араары ол олох чап
чэстэни ахсын улам ум
нулан, сана килларин
ларинан солбулан, ис
питтэрэ Бастаттык та
лааха, оскуолага физ
культура уруоктарына
саза төрүт оонкуулар
туһаныллыбаттарын кэ
риэтэ этэ. Ону волевола
чэпчэп атлетика, бас
кетбол, гимнастика кур
дук программага киллэ
рилдибит көрүмүр үтү
рүбүттэрэ. Оттон на
циональной оскуола кон
цепцията ыһыллыабыт
тан физкультура уруок
тара, оройуонга ытыл
дар араас дыһаллар, о
йунгар спартакиадалар
амна, сахалык тыһына
амна эрдэлэр.

Сылан орто оскуола
ын физкультураға учуу-
да Полина Михайлов-
Дьячковская бэйэтин
этигэр итиннэ эмгэ-
нник кидлэринин са-

ншууларын нитэр суолта-
тын чорботон тутар. «Са-
ха дьоно олох кыһалда-
тасттан билбэттэригэр
олодуран, байаларын наа-
даһынарларгар дьүөр-
лээн булутас ойдоох
сыймса, куустээх буолар-
га үөрэтэр ооньнууларын
айаллара», — диир үчү-
тэл. Кырдыйа да, оһуку-
эбэт. Холобура, «Мунха-
лааһын» дьэн албэх оҕо
ооньнуур көрдөх, сүү-
рүүлээх-көгүүллэх оон-
ньуутун көрөөххэ. Ма-
наа оболор лугардас эт-
хаан эрэ өртүнэн сайдар
буолбатахтар — бу оон-
ньууттан мунхалааһын
дьэн тутун, кини сиэрин
туомун кытта аминэ бил-
сипэлээр. Эбэтэр хабы-
лыгы ыһаахха. Үөрө-
этэринэн, оҕо тарбада тө-
һөнөк илжистик хамсыг-
рын да, сөмчөһөн үчүгэй-
дик сангарар буолар
эбит. Оһон тарбады са-
һынарар хабылык оҕо
лорбут өйдөрүн-толкуй-
дарын сайыннарымга ко-
моллоох буолан тахсар.

Үсүүтэл ооньбуудары
оболор сазстарынн кө
рөн талап туһанар. Аны
уруок кэрчик кэмнэри
ан тымырдыан ооньбуу

лар киллэриллэллэр.
эмиэ уратытанар. Холо-
бур, уруок сагаланыы-
тыгар уоскай сайына-
рар хамсаныылар онну-
ларыгар. «Кулун кулаа-
туур», «Атах тэһсинтэ»,
«Көтөх ынааы туруу-
руу» курдук оҥо хай-
баҕарар быһыынны иһи-
тэр-хомутар араас хамса-
ныылаах оонньуулар кил-
лэриллэллэр. Уруок сү-
рүн чааһыгар спортти-
най темаларыгар сөл тү-
бөһүннэргөн хайа баҕарар
мээччи хабыылаах, сыл-
быраҕытылаах. «Оҥхо-
оонньуута», «Атах сүүр-
дүүтэ», «Хардаҕас оҥо-
руута» курдук, онтон да-
атын сахалыы оонньуу-
лары туһанар. Уруок тү-
мүктүүр чааһыгар уоску-
тар, аһыах хамсаныы-
лаах оонньуулар—«Ха-
рах симиэнтэ», «Дула-
лаах сиринэн», «Үһүннээ-
хутуһуута», о. д. а.—ки-
лэриллэллэр. Сахалыы
оонньуулар сорохторо
музыка доҕуһуоллаах
ыһытталарга эмиэ ту-
һунан кэрэхсэбиллээх.
Ол олор уруоктан үлүү
хамсаныытын толоруу-
сэргэ музыканы өйдүүр-
гэ кытта үөрэнэллэр. нэ-

Аивларо аһыллар.

Олоншуу хомоггүйн өрс
сэрэн дайгыгтай, тутта-
ханта сулданыгтай эмис-
салайгахха сөл», — дийр
учуутал. Ол шини кы-
гыгтарга «Тоюу бгыла
суһуоу өрүү» днэн оон-
нууну тарийэр. Ооншуу
нарын музикалаах бы-
тыллар, суһуох суолтата
изини нигэрэл эрэ буюлба-
тада көпсөнэр. Олонхон
инигинэрэ сахадир бы-
дыр бгыргыгтайн суһуо-
уу хайдахтаах күрдүк
сынаалыгтарын, итгнн-
бөйөлзөх хомогон тылы-
нан хонхууларын оло-
дорго тнэрдэр. Омон
норут национальн¹ суль-
туратын сайыннарыны
сирээ олодор тарбахта-
рын кырагый бгычын-
нарын эрчийн снтеһнл-
дэн.

Бага сангам дигн оон
шуулары учуутал кы-
ластарынан дорон нгар
дын наад. Сонгуулар-
та уларыгыялары-тэл-
ритинлэри инлэрингэ
ураты болгомтолоох бу-
луохха. Бэйэлэре да ук-
нууда сысылы төрүт оон-
нууларбытын харыс-
тылахха.

В. ДЬЯЧКОВСКАЯ.

—Правд, туттарышта, нүөмэр ылыгыта барыта урунууан хаалла. Уруу икки бөлбөхтөөх быыстах бэлэр этибит. Билигин права туттарыштар тутта бастайаанынай ылааллар — дизи салгыы. Кэлиэр. — Ону таһыан уруу «А» уонна «В» китэҕорилла наймыланыан үлэлиир көтүллэмэст, хааччахтанар этэ, билигин эти тохтогулунаа оһон төрүттэ да үлэллэндэро көгүл буолла.

Ааспыт сый алта март
байга бийтар абыс суол-
га быһылаан тахсыбыт,
ол түмүгүр үс киһи албут.
Оттон бийиҥ сым аҥа-
рыгар сэттэ быһылаан
тахсыбыт, онно түбөспүт
8 киһиттэн биридэстэрэ
уорууа суолламмыт. Аҥа-
ры сүрү баричиһиэтанын
рульга арыгы иһэн баран
олоруу, аһара түртөн ско-
роһиан сыдыһым буолар.
— Эһиги шлема суох
сыйдыр дьону тохтогон
ыстараалтыгыт, оттон

ар олодурар. Улакка
эһиллэри боротоксодунап,
иллэма суох, нүөмэре суох
сылдыһыны мнэстэттигэр
ыстатистика биирэн ыста-
раабы төлөгөөт. Ыста-
раалтыыр плондакка
нүөмэре суохтар, правата
суохтар, итирик турунтаах
транспорты илдьэ сылды-
ыт дьом техникага ту-
гуллар. Манна чааһынай
тар, кооперативтар, ар-
найаа предпритиедар, баа-
һынай хаһаайыстыбалар
транспордара тутуллар, —
диэн быһаараллар.

От ыйыгар ГАН постарынан 33 техника тутулуна, сэтгэ ый түмүгүнөн барыта 120 транспорт ысараанытыр «нүрүөдэ» ийрэн тахсыбыт. Дьэ ити курдук үлэни-хамсыы олорор оройуон государственной автономията. Барыта эриэ-хэсхэ буолбатах. Ол эрэри суол быһылаана тахсыбатын, онтон сылтаан ийон олоҕо алдьамматын туһугар эппиэттэстэрин бйдөөн үлэни-хамсыы, туһугуру сыдыар уолаттарбыт үлэлэригэр ситиһини барарыдыт.

H. MONASTYER

